

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 2. Quænam sint Traditionis regulæ ad tradendam quamlibet
scientiam dirigentes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

QVÆSTIO I.

Quid sit Traditio, & quod sit.

² Traditionem dicimus rectam, & legitimam Methodum digerendi siue ordinandi, atque adeo etiam tradendi, seu componendi scientiam, ut sique illam aliis communicandi siue tradendi. Vnde Traditionis munus est præbere, & exequi regulas certas methodice digerendi siue ordinandi atque adeo componendi quamlibet scientiam, ut sique illam communicandi aliis vel scripto vel verbo. Quocirca usus huius instrumenti ad eos omnes spectat potissimum, qui scientiam quamlibet aliis tradere, seu quoquomodo communicare probè & prout oportet prætendunt: idque vel per scripturam vel viva voce, sed & ad eos etiam qui aut ab alio aut sibi ipsis eam cupiunt habere bene ordinatam & compositam. Summus autem hic scientiam latissime, prout alias sæpe, pro quouis aggregato actuum sciendi aut etiam obiectorum scibilibus quatenus talium aliquem inter se habentium ordinem in quacumque materia sunt.

³ Hinc primo Traditio (quæ & methodus traditiua dici potest) in duo membra potest diuidi. Nempe in Traditionem per scripturam, & Traditionem per verba.

⁴ Secundò quævis illarum est diuidenda in Traditionem scientiæ metaphysicæ, & Traditionem scientiæ physicæ, & hæc rursus in Traditionem scientiæ physicæ discursivæ & in Traditionem scientiæ physicæ narratiuæ iuxta diuisiones huiusmodi scientiarum datas disputat. 2. quæstion. 2. diuis. 1. Quarum singularum subindeque & mixtionum earum propriæ regulæ tradendæ sunt quæstione sequenti.

QVÆSTIO II.

Quanam sint Traditionis regulæ ad rectè ordinandam componendam atque tradendam quamlibet scientiam dirigentes.

⁵ Supposita doctrina tradita disp. 21. & seqq. de natura & accidentibus scientiæ humanæ sumptæ latissime, deque Arte vniuersali sciendi & instrumentis eius, quæ ad rem recolenda atque recognoscenda est, regulæ certæ quamlibet scientiæ rectè ordinandi, componendi, & tradendi nullo negotio præscribi possunt. Vtpotè quæ ex ipsa natura & proprietatibus scientiarum, aut etiâ Artis sciendi eruentur sunt. Quia tamen scientiæ Metaphysicæ nonnihil diuersam Traditionem exposcunt ac scientiæ physicæ; & inter has discursivæ diuersam ac narratiuæ: tum quæ per scripturam traduntur diuersam ac quæ viva voce, de singulis hisce sigillatim, subindeque & de earum mixtionibus, dicendum nobis est, supponendo semper totam doctrinam datam locis citatis, prout sequitur.

⁶ Prima regulæ. Dum scientia aliqua Metaphysica scripto tradenda suscipitur, ante omnia tota ma-

teria obiectiua eius circumspectiua est; prudenter, quæ diuidenda, si fuerit ampla in aliquas partes, distribuenda per totidem libros siue tractatus. Quarum vnaquæque rursus in alias minores subdividetur, distribuenda per disputationes, siue capita, quæ tandem disputationes siue capita ex propositionibus, aut ex quæstionibus, aut ex vniuersis componendo venient. Hoc facto anteposendo semper ea quæ magis vniuersalia; atque adeo magis nota, & minus dependentia in sui cognitione à cæteris visa fuerint, vniuersaliusque disputationis termini indigentes explicatione, siue definitione (quod ex clarissimis non sunt) definiendi sunt, siue explicandi; primò quidem vniuersaliores à cæteris abstracti, siue ex eis adunati; deinde verò, facta horum exacta, siue adæquata diuisione, minus vniuersales sub eis contenti: quo principia scientiæ primi generis, quales sunt definitiones terminorum siue propositiones prædicantes definitiones ante omnia (vbi debent) manebunt statuta. Post quæ statim statuenda sunt secundi generis principia, nempe propositiones per se & ex terminis prædicantes proprietates subiectorum primas, siue immediatas, quæ axiomata nuncupantur. Vnde tandem est procedendum ad propositiones per aliud noscibiles de passionibus subiectorum mediatis suo ordine demonstrandas, si scientia fuerit demonstratiua; si minus, ad exagrandas quæstiones de eiusmodi subiectorum passionibus etiam suo ordine. Qui quidem ordo in eo stat, ut vnaquæque propositio, si est demonstrabilis, semper per principia iam præmissa, aut etiam per præuias propositiones iam demonstratas demonstretur; si autem non est demonstrabilis, sed tantum probabilis, etiam per præcedentia iam probata, quantum fieri possit, probetur: tamen ob mutuam connexionem quam solent habere obiecta scientiarum, interdum ad maiorem propositionis comprobationem subsidij aliquid ex subsequentiis nondum probatis, supposito quod sunt probanda, liceat præaccipere.

Itaque circa materiam vniuersaliusque disputationum (inquas est materia integra scientiæ cuiuslibet metaphysicæ amplioris distribuenda) quo methodice digeratur, componatur, scriptoque tradatur scientia, omnia ferme instrumenta sciendi, quo ordine ea descriptum in hoc tractatu, sunt exercenda. Primò Observatio, ad quam spectabit talem materiam obseruare, circumspectare, atque notare. Secundò Compositio, quæ ex omnibus terminis eius vniuersaliores conceptus sunt abstrahendi, & adunandi. Tertiò Definitio, quæ eiusmodi conceptus seu termini vniuersaliores sunt definiendi. Quartò Diuisio, quæ iidem in omnes minus vniuersales sub se contentos sunt diuidendi definitis itidem illis omnibus siue explicatis interim, dum in ipsos fit vniuersaliorum diuisio. Quo principia scientiæ primi generis manent statuta. Quintò Locatio, quæ termini iidem per schemata ex eis composita aptandi ad manumque veluti ponendi sunt ad combinationem. Sextò Combinatio, per quam exercitæ circa ipsos terminos imprimis colligenda sunt atque adeo statuenda principia secundi generis, quales sunt propositiones cæteræ per se notæ dictæ axiomata, deinde obseruandæ & notandæ omnes quæstiones, quæ resaluerint. Ut his rursus tum cum principiis, tum inter se combinatis propositiones per aliud notæ deprehendantur, locandæ ad scientiam componendam secundum suum debitum ordinem iam prænotatum. Cum quo exercitio combinationis usus Argumentatio-

nis atque etiam translationis, quæ alia sciendi sunt instrumenta miscetur. Poteritque etiam Memoratio in ipsum vñum combinationis trahi per terminorum propositionumque & questionum sub combinationem cadentium recordatione. Quo per Traditionem ipsam, de qua modo agimus prout ordinantem, & componentem atque adeo tradentem scientiam cætera omnia sciendi instrumenta exercebuntur circa ipsam scientiæ materiam.

8 Hæc dicta de materia intrinseca eius partis metaphysicæ scientiæ, quæ intra cancellos vniuersi cuiusque disputationis includitur: quia tamen sæpe aliquarum propositionum eius demonstratio, aut probatio dependet à propositionibus vel per se, vel per aliud notis ad aliam scientiam seu partialem, seu totalem spectantibus, hæc quoque ad illarum demonstrationem siue probationem faciendam præsupponendæ sunt. Idque vel sub initium disputationis, præsertim quando illæ sunt per se notæ, siue principia, vel ante eas tantum propositiones ad quarum demonstrationem seu probationem prærequiruntur, præsertim quando sunt illæ per aliud notæ. Quo pacto in Mathematicis disciplinis, quæ scientiæ sunt demonstratiuæ, lemmata præmitti solent ante eas tantum propositiones, pro quibus demonstrandis sunt requisitæ; & in aliis scientiis non adeo demonstratiuis sub initium tantum questionum ubi sunt propositiones, siue conclusiones probandæ, propositiones alia aliunde prærequisitæ præmitti etiam solent per modum suppositionum siue hypotheson.

9 Quoniam item termini, & propositiones constituentes materiam intrinsecam vniuersi cuiusque disputationis, cuius scientia veluti intrinseca digerenda atque componenda suscipitur, cum infinitis aliis terminis, & propositionibus, & questionibus aliarum scientiarum siue partialium, siue totalium in infinitum combinari, compararique possunt. Quo iure dicta scientia veluti intrinseca vniuersi cuiusque disputationis per semiextrinsecam, & extrinsecam additamenta in infinitum potest augeri, & extendi: arbitrij prudentiæque illam componentis atque tradentis erit, magis aut minus illam protrahere atque protractam dare iuxta ipsius scientiæ conditionem, utilitatem, aut dignitatem. Nobis sat fuerit regulas per Artem istam vniuersalem dedisse, quibus illæ, & quæuis alia non solum methodicè digeri, componi, & tradi, sed insuper methodicè etiam protrahi, extendique in infinitum atque adeo absque villo limite aut termino possit.

10 Secunda regula. De Traditione scientiæ cuiusvis physica, discursiue scripto tradendæ, idem ferme dicendum est ac diximus de Traditione scientiæ cuiusvis metaphysicæ. Nisi quod scientia physica principia secundi generis habet propositiones singulares ex vi experientie per se notas, cum tamen scientia metaphysica principia secundi generis habeat propositiones vniuersales per se notas ex vi connectionis immediate subiecti cum prædicato, quæ axiomata nuncupantur. Quocirca facta diuisione materiæ cuiusvis scientiæ physica, si fuerit ampla in partes maiores correspondentes libris, siue tractatibus, rursusque in minores correspondentes disputationibus, siue capitibus, vt dictum est in regula prima. Primum in rigore ponendum in vnaquaq; disputatione historia experimentorum erat ad eius materiam spectantium, vtpotè ex quibus, tum definitiones terminorum (quæ dantur plerumque in scientia physica respectu ad connotata experimentalia) tum propositiones singulares per se notæ vi experientie, quæ talis scientiæ sunt principia desumenda

erant. Cæterum quia ex vna parte eiusmodi experimenta aliunde supponuntur notæ; ex alia verò ex propositionibus singularibus, quæ sunt principia oriunda ab illis, promptè inferuntur per inductionem propositiones vniuersales, quæ ob id principia reputantur atque adeo axiomata vniuersalia talis scientiæ; prætermisissis experimentis, quæuis pars scientiæ physica (quemadmodum & metaphysica) à definitionibus primò vna cum diuisionibus terminorum, deinde ab eiusmodi axiomatibus inchoari solet. Atque ita in omnibus quod attinet ad methodum traditionis scientiæ physica, & metaphysicæ tractari solent vt pares. Nam in reliquis præter principia re vera sunt pares, pariterque proinde subiectæ regulæ præcedenti. Negari tamen nequit scientificam methodum postulare, vt scientiæ physica ab experimentis siue ab historia experimentorum omnino inchoarentur tamquam à primò firmoque fundamento eorum. Quare quoad hoc methodus eas tradendi deberet corrigi. Quo & firmiores euaderent. Nam axiomata vniuersalia ex vno dumtaxat aut altero experimento sæpe desumpta, non semper satis firma sunt. Itaque in reliquis præter hanc exceptionem scientiæ physica discursiue iuxta regulam præcedentem tradendæ sunt.

Teria regula, ex dictis in duabus præcedentibus 11 regulis planè colligitur qualiter sint scripto tradendæ scientiæ mixtæ ex metaphysicis & ex physicis discursiuis: compertum enim est pro modo mixtionis earum debere esse modum mixtionis quo & traditiones ipsarum miscendæ sunt iuxta iam dicta.

Quarta regula. Quoniam traditio scientiæ physica 12 narratiue quatenus talis in recensendis euentibus singularibus, aut præteritis, aut præsentibus, aut futuris distincta est. Quò exacta illa sit, & methodica, duo potissimum requiruntur. Primum quod innitatur fundamentis idoneis ad faciendam fidem, eaque faciat aut indicet sufficienter, vel sub initium narrationis, vel ubi magis videbitur opportunè. Secundum, quod congruis vtatur diuisionibus materiæ narrandæ, appositèque ordinet partes eius prout magis expedire videbitur iuxta materiæ ipsius conditionem, & narrationis finem aliaque circumstantias. Quæ omnia quia varia esse possunt, & solent, sub vnicam determinatam regulam non possunt cadere. Ob idque prudentiæ narratiue scribentis eorum congrua, & recta dispositio committitur. Hoc solum ipsi generali documento præscripto. Quod curet omnino sic cuncta tradere, vt cum maiore firmitate atque claritate possibili integer finis narrationis obtineatur.

Quinta regula, ex omnibus præcedentibus regulis 13 satis superque constat; qualiter tradenda scripto sit scientia mixta ex narratiua & discursiua physica, vel metaphysica vel vtraque. Pro Traditione autem methodica scientiæ stylo oratorio scriptæ quæ mixta ferè semper est ex tribus prædictis ultra dicta in præcedentibus, speciatim poterunt obseruari regulæ, quas Rhetorica exhibet, & idoneæ sunt vt notauimus disp. 23. q. 4. num. 27.

Nunc superest circa prædicta notandum, primo. 14 Quando aliqua scientia aut pura, aut mixta, maiori ex parte componitur ex principiis per se notis vt euenit iis quæ agunt de rebus ad maiores quoquo modo spectantibus quasque exhibent scripta illa, quæ sententiosa dici solent, vt Senecæ, Thomæ à Kempis & cætera huiusmodi; etsi aliquas ex principiis inferant conclusiones non debere tamen omnia principia ante conclusiones omnes præmitti adhuc intra singula capita aut partes exiguas talium scientiarum

scientiarum, & scriptorum, sed illa potius ubique spargi, & cum conclusionibus misceri, prout magis videbitur opportunum. Id quod vniuersaliter est seruandum in omni scientia ad persuadendum atque mouendum animos stylo oratorio conscripta. Præmissio enim illa principiorum omnium ante conclusiones per singula capita per singulasve disputationes faciendæ. De qua regula prima, & secunda, solum est pro scientiis quæ ex multo pluribus conclusionibus quàm principiis constant & stylo, vel demonstratio, vel scholastico procedunt.

15 Vnde secundo vniuersaliter est notandum. Quod vniuersaliterque scientiæ Traditio per scriptum recta sit, & methodica multum pendere tum ab exacta intelligentiâ de naturâ eius, & fine, tum à prudentia illi subnixâ tradentis illam. Vnde si scientiam quamlibet scripturus naturam eius habuerit probe perspectam penes notitias à nobis traditas in toto hoc opere maximè à *disp.* 2. 1. solerterque animaduertit legitimum finem suæ scripturæ debere esse, vt eam legentes facile, & perspicue percipere, plenè & perfectè assequi, penitusque percellere valeant; ceterasque circumstantias attente pensitauerit, non erit illi difficile eligere prudentialiter traditionem, quæ magis idonea magisque consentanea naturæ & fini talis scientiæ futura sit. Atque adeo pro eligenda recta & legitima traditione cuiusvis scientiæ multum huiusmodi hominum prudentiæ relinquendum est.

16 Tertio tamen est adnotandum in plerisque libris stylo scholastico scriptis præsertim recentiorum multa peccata passim committi contra rectam & scientificam scribendi methodum à nobis in hac quæst. indicatam quæ quisque probe illa & scientiæ naturâ intellectâ, facile poterit animaduertere ac deprehendere & cum opus sibi fuerit cauere. Tria tamen hic non prorsus desinam adnotare. Primum quod passim circa materiam subiectam quæstiones aliquas valde inculcant, de aliis verò penitus tacent, quæ aequali iure discuti possent, & deberent. Secundum quod circa aliquam ex subiectis materiis amplissime circumquaque se extendunt variis propositis, & late examinatis quæstionibus, circa alias verò æquè aut magis scitu dignas atque etiam fecundas sæpe diminutè valde non sine iniuria earum se gerunt. Tertium quod sæpe nimij admodum sunt in dictis aliorum confutandis, quasi quærentes potius de excitata contentione victoriam, quam de inuenta veritate trophæum. Quorum profecto peccatorum remedia erunt. Primi quidem, materiæ disputationi subiectæ exactæ & adæquata diuisio, exactaque terminorum inde nascentium combinatio: hæc enim duo instrumenta quæstiones omnes dignas examine iudicabunt. Secundi autem, non solis materiis sed aliis iam tractatis sed omnibus scitu dignis instrumenta sciendi applicare; nam vt est facile inuentis addere, consequens est, vt qui non student ex arte tractata iam ab aliis extendant, intacta verò intacta relinquunt. Tertijs denique remedium erit, libidinem aduersarios vincendi pro studio sincero commutare adinueniendi veritatem. Quæ autem in cæteris libris, vel oratorio, vel narraui, vel quomodo mixto stylo conscriptis errata sint contra rectam methodum scientiam tradendi per dicta etiâ ac supposita à nobis in præsentè quæstione facile quisque deprehendet, corrigetque, cum opus fuerit. Venio iam ad traditionem scientiarum faciendam viua voce. Proqua sit.

17 Sexta regula. Hoc inter est inter traditionem scientiæ per scriptum, & traditionem per viua vo-

cem. Quod prima ad omnes dirigitur: secunda ad audientes dumtaxat. Ex quo discrimine hoc generale documentum enalitur, quod in prima omnibus regulis indicatis rectæ & methodicæ traditionis vtendum est. In secunda verò iis omnino quæ conditioni captiue auditorum conueniunt. Vnde Rhetorum certa regula est, vt omnis orator se se auditoribus accomodet. Atque ita eorum conditione, captu, & præsentè dispositione cum cæteris circumstantiis benè perpensis taliter suam orationem, siue sermonem qualemcumque disponat, & dicat, qualiter magis consentaneum fore putauerit ad finem intentum consequendum, scilicet ad faciendam fidem, ad persuasionemve ingenerandam, seu quoquomodo permoouendos audientium animos. Pro quo in Rhetoricâ speciales ex ignorantia tum terminorum regulæ dantur, quæ videri poterunt ibi.

18 Similiter omnis Magister difficiliore scientiæ discipulis viua voce tradens, eorum conditioni & captui accomodandus est. A facilibus scilicet inchoando, vt per illa ad difficiliora transitus fiat: multifariam cuncta explicando; ac denum ea media adhibendo quæ ad imbuendum discipulorum animos, siue intellectus ea cui dant operam, scientia, videantur aptiora. Et quoniam potissima omnium Tyrorum difficultas ex ignorantia tum terminorum, tum connexionis propositionum integræ scientiæ, cui incumbit, enalitur: eo quod multi termini tanguntur obiter in principio, quorum explicatio dependet à dicendis in medio, aut fine, & multarum propositionum connexio principio non apparet, donec alia tradenda in medio, vel in fine innouerint. Idcirco ego omnes Magistros hoc vnum præ cæteris consilium & ante omnia monerem amplectendum. Quod scilicet totam saltem materiam per totum annum aut semiannum perlegendam principio paucis diebus breuiter cursimque percurrerent explicando terminos eius, vt illos discipuli agnoscerent, & testando propositiones, vt eas pro tunc crederent. Mirum enim est, hæc breui diligentia facta, quàm facile discipuli cuncta intelligerent dum redeundo ad principium, ea paulatim & per otium explicarentur, & probarentur.

19 Discipuli pariter, & vniuersim omnes volentes quamuis scientiam addiscere consilium videntur consilio, vt iam alias monui. Nempe principio totam scientiam scriptam leniter, cursimque perlegent, vt aliqualem terminorum eius, aut etiam propositionum quantumuis superficiale capiant notitiâ: cæ enim utcumque tincti dum redeunt ad principium intento iam & accurato studio ipsius scientiæ se per otium dedant, facile multa intelligent, quæ absque leui illa notitiuncula terminorum & propositionum præhabita, neuiquam possent intelligere quantumuis meditationis intentione infringere caput. Inutiliter quippe laboratur in procuranda intelligentia alicuius clausule scientiæ eius dumtaxat terminos, atque propositiones intensâ meditatione versando, quando eius intelligentia ab aliorum terminorum propositionumque notitia dependet. Vt euenit sæpe sapius. Prout ex dictis in superioribus de natura & proprietate humanæ scientiæ compertum est. Et hæc de Traditione, de methodo & traditione scientiæ supra cætera præcedentia quæ ad illam etiam conferunt dicta sint satis. Quibus & finis manet impositus toti Pharo scientiarum. Vnam ad laudem & gloriam omnisapientis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Nec non Beatissimæ Virginis Matris Mariæ, & omnium Beatorum. Ac communèque studiorum scientiarum ipsarum vtilitatem.

F I N I S.

INDEX